

İSLAM BİLİM TARİHİNE ADANMIŞ BİR ÖMÜR: PROF. DR. FUAT SEZGİN

Mahmut Ak

İstanbul Üniversitesi
mak@istanbul.edu.tr
doi: 10.20519/divan.670087

“Ben, medeniyet tarihini bir bütün olarak kabul ediyorum.
Bu, insanlığın müşterek malıdır.”

Prof. Dr. Fuat Sezgin

İslam bilim tarihi alanında dünya çapında ismini duyurmuş bir ilim adamı olan Prof. Dr. Mehmet Fuat Sezgin, 24 Ekim 1924 tarihinde beş kardeşin üçüncüsü olarak Bitlis'te dünyaya gelmiştir. Babası Mehmet Mirza Efendi 1888 Siirt, annesi Cemile Hanım 1897 Bitlis doğumludur. Fuat Sezgin, ilkokulu Doğubayazıt'ta, ortaokul ve liseyi burslu ve yatılı olarak Erzurum'da okumuştur. 1942 yılında Erzurum Lisesi Fen Bölümü'nü pekiyi derecesiyle bitirdi. 1943 yılında matematik okuyup mühendis olma isteğiyle İstanbul'a gelmiştir.

Bir yakının tavsiyesi üzerine İstanbul Üniversitesi Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde alanının en tanınmış uzmanlarından olan ve çok iyi derecede Arapça bilen Alman şarkiyatçı Hellmut Ritter (ö. 1971) tarafından verilen bir seminere katılmıştır. Bu ilim adamının ve verdiği seminerin etkisinde kalarak ilgisini şarkiyata yönlendirmiştir. Mühendis olma sevdasından vazgeçerek Hellmut Ritter'in talebesi olmaya karar vermiştir. Sezgin'i, bu kesin kararından ne Hellmut Ritter'in disiplini, ne de alanının zorluğu vazgeçirememiştir. Hiç zaman kaybetmeden, kayıt tarihi geçtiği halde, kayıt olmak üzere Şarkiyat Araştırmaları Enstitüsü'ne giderek, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap ve Fars Filolojisi bölümünde lisans eğitimi almaya başlamıştır. Bu esnada yabancı dil muafiyet sınavına ortaokul yıllarında da görmüş olduğu Fransızcadan girerek muaf tutulmuştur. Ayrıca hocası Hellmut Ritter'in, matematikçi bırakmaması yönündeki tavsiyesi-

ne uyarak Fen Fakültesinde Matematik Bölümünden ders almıştır. Yine Ritter'in Müslümanlardan büyük matematikçiler ve âlimler çıktığını izah etmesi üzerine bilim tarihi alanında çalışmaya karar vermiştir.

Türkiye, bilindiği üzere, II. Dünya Savaşı'na katılmadığı halde bu savaşın etkisi altında kalmıştır. 1943'te Almanya'nın Bulgaristan'a kadar ilerlemesi sonucu, Türkiye'de üniversite öğretimi güvenlik nedeniyle askıya alınmıştır. Bu uzun arayı değerlendiren Fuat Sezgin, Ritter'in tavsiyesi üzerine Arapça öğrenmeye yoğunlaşmıştır. İslam âlimi Cerir Taberi'nin Kur'an-ı Kerim tefsiri *Tefsîru't-Taberi*'yi okumaya başlamış ve bunu Türkçe mealini içeren kitaplarla karşılaştırmaya karar vermiştir. Zor bir dille yazılan tefsiri anlayabilmek için bu zaman zarfında sürekli Arapça çalışmıştır. Altı ayın sonunda Taberi tefsirinin Arapçasını rahatlıkla okuyabilir seviyeye ulaşmıştır.

Altı aylık aradan sonra, güz döneminde Hellmut Ritter seminerinde İslam düşünürü Ebu Hamid Gazzali'nin *Ihyâu Ulûmi'd-dîn* kitabını okuması için Fuat Sezgin'in önüne koyduğunda, öğrencisinin bunu kolayca başarmasına çok memnun olmuştur. Ritter, dil öğrenmede büyük yeteneğe sahip olan Fuat Sezgin'in beş dile aynı anda başlayarak her yıl yeni bir dil öğrenmesini tavsiye etmiştir. Fuat Sezgin'in Arapça, Süryanice, İbranice, Latince, Almanca, Rusça da dahil olmak üzere, 27 dil bildiği söylenmektedir. Kendisi ise bu konuda gelen bir soruya "Hayır mübalağa ediyorlar. Bu kitabı yazmak için bilimler tarihinde birçok eski dili bilmem lazım, Avrupa etiütleri okumam lazım. Zaruri bulduğum zaman hemen bir dili öğrenmeye çalışıyorum." diyerek cevap vermiş, "Birçok dil öğrenen insanlar genelde filologlardır. Benim hocam Hellmut Ritter bir filologdu. Onun için 32 dil öğrenmişti. (...) Ben de bir filolog sayılırım, ancak onlar dili, dil olarak sevdikleri için öğreniyorlardı. Ben dili, bilimler tarihinde bir vasıta olarak öğreniyorum. Ben onlar kadar verimli değilim, sadece öğreniyorum ama onlar ise öğrendikleri dillerden neticeler çıkartıyorlar. Ben sadece faydalanmak için, bir vasıta olarak öğreniyorum dilleri." Sözleriyle dili bir araç olarak öğrendiğini belirtmiştir.

Fuat Sezgin üniversite üçüncü sınıfa başladığı dönem olan 1945'te Arap Filolojisinden tezli, Eski Türk Edebiyatı, Yeni Türk Edebiyatı ve Fransız Edebiyatından tezsiz sertifika almak üzere serbest lisansa başvurmuştur. Hellmut Ritter, Fuat Sezgin'in ilmi çalışmalarındaki azmini ve kendisine olan bağlılığını gördükçe çalışmalarında onu da yanına almıştır. Sezgin, yıllar sonra hocası Ritter ve o çalışmalar hakkında şu sözleri söyleyecekti: "Ritter, başta İstanbul kütüphanelerindekiler olmak üzere, Türkiye'deki yazmaları dünyada en iyi bilen kişiydi. (...) Böylece yavaş yavaş kitapları, yazarları tanımaya başladım. Hiçbir şeyi de unutmuyor, söylediği her şeyi hafızamda tutuyordum. Kolay değil, bir adam sana birçok nesilden aldığı

birikimi, öğrendiği her şeyi veriyor, aktarıyor. Öyle şeyler ki hiçbir yerde bulamaz, hiçbir kitapta okuyamazsın. Bu şuurla söylediği her şeyi kafama almaya çalışıyordum.”

Sezgin ve Ritter, Süleymaniye ve Ayasofya kütüphanelerinde bulunan İslam bilim tarihi alanındaki yazma eserleri ve araştırmaları inceleyerek birlikte birçok eseri elden geçirmişlerdir. Fuat Sezgin bu süreçte kaynak olarak kullanmak üzere İslam medeniyetindeki bilginlerin hayatlarını ve çalışmalarını da incelemiş ve bu incelemelerinin sonucunda İslam bilim tarihi alanındaki eksiklikleri daha iyi tespit etme fırsatı bulmuştur. Ritter'in bir süre ders aldığı Carl Brockelmann'ın (ö. 1956) bu alanda yazılmış olan eseri *Geschichte der Arabischen Litteratur'u (Arap Edebiyat Tarihi)* okuduktan sonra bu eserin bazı eksikliklerini fark etmiş ve tamamlanması gerektiği kanaatine varmıştır. 1944 yılında bunları eksikliklerini gidermek amacıyla bir ek hazırlamaya karar vermiştir.

Fuat Sezgin, 1947 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Arap ve Fars Filolojisi'nden lisans öğrenimini tamamlayarak mezun olmuştur. Eğitiminin bir parçası olarak *Bedi' İlminin Tekâmülü ve İstanbul'da Bulunan Bediyyat Yazmalar Kataloğu* başlıklı lisans bitirme tezini de tamamlamıştır. Bu tez, edebiyatın bir kolu olan güzel söz söyleme sanatının klasik İslam medeniyetinde gelişimini ele almaktadır. Sonraki yıl Muhammed Behî'nin İslam felsefesi alanındaki eserini *İslâmi Düşüncenin İlahî Tarafı* adıyla Türkçeye tercüme etmiştir.

Sezgin, 1947 yılı Ekim ayında doktora başvurmuş ve yine Arap ve Fars Filolojisi Bölümünde ilmî çalışmalarına devam etmiştir. Doktora tez çalışmasını Hellmut Ritter'in danışmanlığında Arap dili ve tefsir ilimleri âlimi Ebû Ubeyde Mamer ibn Musennâ Teymî'nin (ö. 210/824-25) *Mecâzu'l-Kur-ân* adlı tefsiri üzerine yapmıştır. Bu tezin konusu ise Kur'an-ı Kerim'de gerçek anlamı dışında kullanılan mecazi ifadeler hakkındadır. Fuat Sezgin bu yıllarda İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde memur olarak çalışmaktadır. Ayrıca 1947 yılı Ekim ayında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından İstanbul Müftülüğü'ne müsevvit adaylığına, 1948 yılı Mart ayında ise İstanbul gezici vaizliği adaylığına tayin edilmiş ve aynı yılın Mayıs ayında kesin olarak memuriyete kabul edilmiştir. Fuat Sezgin doktora tezini 1950 yılında tamamlayıp teslim etmiştir.

Fuat Sezgin, 1950 yılında İstanbul Üniversitesi kütüphane memurluğundan ayrılmış ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dogmatik İlimler asistan adaylığına tayin edilerek kürsünün ilk asistan aday olmuştur. Sezgin, 1951'de yedek subay olarak askerliğini yapmıştır. Terhis edildikten sonra, 1952'de Tefsir dersi asistan adaylığına tayin edilmiş ve aynı yıl asistanlık asaleti onaylanmıştır. Asistanlık yaptığı dönemde, doktorada ele al-

dığı *Mecâzu'l-Kur'ân*'ı yayımlamak isteğiyle bir süre Kahire'de bulunmuştur. Fuat Sezgin uzun yıllar bünyesinde bulunduğu İstanbul Üniversitesi'ne dönmek üzere, 1953 yılında Ankara'daki asistanlık görevinden ayrılmış ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Zeki Veli Togan'ın (ö. 1970) kurucusu ve başkanı olduğu Umumi Türk Tarihi asistanlığına atanmıştır.

Doktora tez araştırmaları sırasında Buhari'nin (ö. 256/870) *Mecâzü'l-Kur'ân*'dan birçok alıntı yaptığını fark eden Fuat Sezgin, onun yazılı kaynakları kullanmış olmasının, daha önce akademisyenlerin ve hadis âlimlerinin derlemelerinin sadece sözlü geleneğe dayandığına dair tezlerini yanlışladığını göstermiştir. Bunun üzerine bir taraftan asistanlık görevini yürütürken diğer taraftan da Buhari üzerine çalışmaya başlamıştır. İslam Tetkikleri Enstitüsü Kütüphanesi'nde, gelen kitapların kayıt ve kataloğunu yapmıştır. İslam Tetkikleri dergisinin basımına yardım edip bu dergiye makale hazırlamıştır.

Fuat Sezgin, 1954 yılında "*Buhârî'nin Kaynakları Hakkında Araştırmalar*" başlıklı takdim tezini bitirmiş ve doçentlik imtihanının yabancı dil safhasını başarıyla tamamlamış ve doçent unvanı almıştır. Sezgin, doçentlik tezini 1956'da yayımlamıştır. 1957 yılında, merkezi Almanya'da olan ve tüm dünyadaki bilim insanlarını destekleyen Alexander von Humboldt Vakfı bursunu kazanmıştır. Bu burstan faydalanarak ilmi incelemelerde bulunmak ve Almancasını ilerletmek için 1957-58 yılları arasında Almanya'da bulunmuştur.

1960 yılında Türkiye'de askerî darbe ile iktidara gelen hükümet tarafından hazırlanan ve 147 akademisyenin üniversitelerden ihraç edildiği listede kendi adının da bulunması üzerine Sezgin, çalışmalarını Türkiye dışında sürdürmek durumunda kalmıştır. 1961 yılında Almanya'ya gitmiştir. Misafir doçent olarak Frankfurt Üniversitesi ve Marburg Üniversitesi'nde ders vermiştir. Bilimsel çalışmalarının ağırlık noktası Arap-İslam tabii bilimler tarihi alanı olmuştur. 1965 yılında Frankfurt Üniversitesi Institut für Geschichte der Naturwissenschaften (Bilimler Tarihi Enstitüsü) Kimya bölümünde "*Cabir ibn Hayyan*" konulu ikinci bir doçentlik çalışması yapmıştır. Ardından Fuat Sezgin'e "Bilimler Tarihi Profesörü" unvanı verilmiştir.

Fuat Sezgin 1966 yılında, Almanya'ya gidişinin dördüncü ayında tanıştığı, "Hayatımın belki de en mühim hadiselerinden biri, hayatımdaki talihli bir tesadüf" diyerek bahsettiği eşi, bir şarkiyatçı olan Dr. Ursula Sezgin ile evlenmiştir. Fuat Sezgin eşinin hayatındaki yerini şu sözlerle ifade eder: "O olmasaydı işim çok zor olurdu. Benim imanım vardı. Allah'a karşı mutlak inancım vardı. Bir de eşimin çok yüksek insani vasıfları ve benim hedefime ulaşmamdaki bana olan inancı ve beni desteklemesi. (...) Kitabımı yazarken, eşim yazdıklarımı alıyor, etüt ediyordu. Almancam pek iyi değildi,

tashih ederek matbaaya gidecek hale sokuyordu. Eşim benim için çok mühimdi! Esasında hanımlar insanların hayatında büyük rol oynarlar.” 1970 yılında şimdi Almanya’da yaşayan bir gazeteci ve yazar olan kızları Hilal Sezgin dünyaya gelmiştir.

Fuat Sezgin henüz öğrencilik yıllarındayken ek hazırlamaya karar verdiği, fakat araştırmaları devam ettikçe yeniden yazılması gerektiğine kanaat getirdiği Carl Brockelmann’ın eseri *Geschichte der Arabischen Litteratur* konusundaki çalışmalarını devam ettirmiştir. Çalışmalarının neticesinde, bilimin başlangıcından bugüne kadar sahasında yazılan en kapsamlı eser olan *Geschichte des Arabischen Schrifttums’un* (GAS) (*Arap-İslam Bilimleri Tarihi*) ilk cildini, 1967 yılında yayımlamıştır. *Geschichte des Arabischen Schrifttums’un* 17. ve son cildi 2015 yılında yayımlanmıştır. Eserin hazırlanması aşamasında Sezgin, 60’ın üzerinde ülkede kütüphanelere gitmiş, 400 bin cilde yakın yazma eser incelemiştir. Sezgin, eserin her cildini belli bir konuya tahsis etmiştir. 1. cildi (1967) Kur’an ilimleri, hadis, tarih, fıkıh, kelâm, tasavvuf; 2. cildi (1975) şiir; 3. cildi (1970) tıp, eczacılık, zooloji, veterinerlik; 4. cildi (1971) simya, kimya, botanik, tarım; 5. cildi (1974) matematik; 6. cildi (1978) astronomi; 7. cildi (1979) astroloji, meteoroloji ve ilgili disiplinler; 8. cildi (1982) lügat; 9. cildi (1984) gramer; 10. cildi (2000), 11. (2000), 12. (2000) ve 13. ciltleri (2007) matematiksel coğrafya ve haritacılık; 14. (2010) ve 15. ciltleri (2010) etnoloji, şehir ve bölge coğrafyası; 16. (2015) ve 17. ciltleri (2015) dinî literatür konularında yazmıştır. Fuat Sezgin, her cilde ayrıntılı önsözler eklemiş ve öne çıkan bazı bilgilerin çalışmaları hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir. İlk cildi 2015’te Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı Yayınları tarafından Türkçeye çevriler yayımlanan *Geschichte des Arabischen Schrifttums’un* diğer ciltlerinin çevirisi İstanbul Üniversitesi öğretim üyeleri öncülüğünde ve gözetiminde devam etmektedir.

Carl Brockelmann’ın *Geschichte der Arabischen Litteratur* (GAS) adlı eserinin geliştirmekle ilgilenen ve farklı ülkelerden seçilen ondan fazla akademisyenden oluşan bir komite, kitabı takdir etmiş ve Brockelmann’ın eserini geliştirme işini Sezgin’e bırakmaya karar vermiştir. *Geschichte des Arabischen Schrifttums* hem İslam ülkelerinde hem de Batı’da Fuat Sezgin’in ve İslam medeniyetindeki ilmi birikimin tanınmasını sağlamıştır. 1978 yılında Fuat Sezgin, Kral Faysal İslami İlimler Ödülü’ne layık görülmüştür. Bu ödül kendisine takdim edildiğinde Sezgin, kendisine verilen bu desteği, İslami ilimler tarihine yönelik araştırmalar yapan bir enstitü kurmak için değerlendirmeye karar vermiştir. Bu doğrultuda öncelikle enstitüye süreklilik kazandıracak kaynağın kontrol edildiği bir vakıf için girişimde bulunmuştur. Uzun uğraşlar sonucunda 1981 yılında vakfı kurmayı başarmıştır. 1982 yılında da Frankfurt’taki Johann Wolfgang Goethe

Üniversitesi'ne bağlı olan Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften'ı (Arap-İslam Bilimleri Tarihi Enstitüsü) kurmuştur. Ayrıca editörlüğünü yürüttüğü *Zeitschrift für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften*'ı (Arap-İslam İlimleri Mecmuası) çıkarmıştır.

Yayınlarında İslam dünyasındaki teknolojik aletleri anlatan Fuat Sezgin, aletlerin modellerini de yapmaya çalışmıştır. İlk olarak fizikçi ve bilim tarihçisi Eilhard Weidemann (ö. 1928) tarafından hayata geçirilen İslam medeniyetindeki bilimsel alet replikalarının yapımı fikri, enstitünün temel araştırma alanlarından biri haline gelmiştir. Bunun sonucunda enstitü bünyesinde bir bilimsel aletler müzesi olan İslam Bilim Tarihi Müzesi'ni kurmuştur. Sezgin'in gayretleriyle, İslam medeniyetinde geliştirilmiş ya da icat edilmiş 800 civarında bilim ve teknik aletin replikası yapılmış ve müzede sergilenmeye başlanmıştır. Ayrıca aynı binada, hayatı boyunca dünyanın her yerinden büyük özen ve çabayla bir araya getirdiği 45 bin cilt kitabı ve 10 bin adet mikrofilm ihtiva eden Bilimler Tarihi Kütüphanesi de bulunmaktadır. Enstitü Müzesindeki teknik aletleri tanıtıcı mahiyette, 5 ciltlik *Wissenschaft und Technik im Islam* (İslam'da Bilim ve Teknik) adlı bir katalog eser yazmıştır. Katalog Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca olarak 4 dilde yayınlanmıştır.

Hayatını bilim tarihine adayan İslam Bilim Tarihi araştırmacısı Prof. Dr. Fuat Sezgin'e İstanbul Üniversitesi tarafından 17 Ekim 2016 tarihinde fahri doktora verilmiştir. Fahri doktora takdiminin yapıldığı İstanbul Üniversitesi 2016-2017 akademik yılı açılış töreninde Sezgin, İstanbul Üniversitesi 2016-2017 eğitim öğretim yılı açılış dersinde "İslam Kültür Dünyasının Bilim Tarihindeki Büyük Yeri" başlıklı bir konuşma yapmıştır.

Fuat Sezgin, Almanya'da kurduğu İslam Bilim Tarihi Müzesi'nin bir benzerini, kendi vatanında, İstanbul'da kurmaya karar vermiştir. Hedefi, Türklerin kendi medeniyetlerinin bu olağanüstü başarılarını ve Müslüman bilim insanlarının ilimleri tarihine katkılarını daha somut bir şekilde görmelerini sağlamaktır. Türkiye'ye dönerek müzenin hazırlıklarına başlamıştır. 2008 yılında İstanbul Gülhane Parkı'ndaki eski Topkapı Sarayı Has Ahırlar Binaları'nda İstanbul İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi açılmıştır. İstanbul İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi faaliyetlerini desteklemek amacıyla, 2010 yılında Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı kurulmuştur. Ayrıca Fuat Sezgin önderliğinde, Türkiye'de bir bilim tarihi enstitüsü kurulması planlanmıştır. Bu plan, 2013 yılında, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi bünyesinde açılan Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Enstitüsü ile hayata geçirilmiştir. Aynı yıl, Bilim Tarihi Bölümü kurulmuştur. 2015 yılında ise Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı Yayınevi kurulmuştur.

Fuat Sezgin, 30 Haziran 2018 tarihinde, 93 yaşında hayata gözlerini yummuştur. Vasiyeti üzerine özel izinle Gülhane Parkı'nda, İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nin önünde ayrılan kısma defnedilmiştir. Vefatının ardından kızı Hilal Sezgin, Almanca yayınladığı basın açıklamasında, babası Prof. Dr. Fuat Sezgin'in hayatını bilime, özellikle de Batı ile Şark kültürleri arasındaki çok yönlü tarihî ilişkilerin araştırılmasına adanmış, yaptıklarına odaklanan ve ilerlemiş yaşına rağmen yorulmadan çalışan bir profesör olarak bu dünyadan göç ettiğini dile getirmiştir.

2019, "Fuat Sezgin Yılı" olarak ilan edilmiştir. Bu yıl dolayısıyla bir logo tasarlanmış ve Fuat Sezgin'i anmak için bir pul ve para tasarlanarak ilgililere hediye edilmiştir. Prof. Dr. Fuat Sezgin yılı kapsamında, kıymetli hocamızı anmak üzere ülkenin çeşitli bölgelerinde etkinlikler düzenlenmektedir. Cumhurbaşkanlığı himayelerinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı desteğiyle İstanbul Üniversitesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi ve Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı işbirliğinde düzenlenen "*Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Sempozyumu*," 13-15 Haziran 2019 tarihlerinde, İstanbul Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir. Sempozyumda, İslam bilim tarihi yazıcılığı ve Fuat Sezgin'in katkıları, İslam medeniyetinde geliştirilen bilimsel aletler ve teknoloji ürünleri, İslam bilimlerinin eğitimi ve kurumsal yapısı, İslam bilimlerinin farklı medeniyetlerin bilimsel birikimlerine katkısı, İslam bilimlerinin gelişimindeki siyasi, sosyal, ekonomik, entelektüel ve çevresel faktörler başlıklarında bildiriler sunulmuştur.

İslam bilim tarihi çalışmalarının dünyadaki en önemli temsilcisi olan Prof. Dr. Fuat Sezgin'in ismi, 2019 yılında İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi'ne verilmiştir. Prof. Dr. Fuat Sezgin'in isminin ve çalışmalarının her daim hatırlanması ve İstanbul Üniversitesi ile olan bağının hiçbir zaman unutulmaması için, Prof. Dr. Fuat Sezgin'in adı İstanbul Üniversitesi'nde yaşamaya devam edecektir.

Fuat Sezgin, uzun yaşamı ve çalışma hayatı boyunca, İslam bilim tarihi alanında çok kıymetli eserler vermiştir. Uzun yıllar süren araştırmalar sonucu hazırladığı 17 ciltlik başyapıtı *Geschichte des arabischen Schrifttums*, dünya bilimler tarihinde İslam biliminin oynadığı rolü inceleyen, 5 ciltten oluşan ve İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nin kataloğu olarak yazılan *İslam'da Bilim ve Teknik*, 5 ciltlik *İslam'da Bilim ve Teknik* adlı eserden derlenen *İslam Uygarlığında Astronomi Coğrafya ve Denizcilik*, *İslam Uygarlığında Mimari, Geometri, Fizik, Kimya, Tıp Saatler, Optik, Mineraller, Savaş Tekniği, Antik Objeler, Kâtip Çelebi'nin Esas Kitab-ı Cihannüma'sı ve Coğrafya, Amerika Kitası'nın Müslüman Denizciler Tarafından Kolomb Öncesi Keşif ve Piri Reis, Tanınmayan Büyük Çağ, 1984 Yılından 2011 Yılına*

Kadar Arap-İslam Bilimleri, Buhari'nin Kaynakları, Bilim Tarihi Sohbetleri ve İslam Bilimler Tarihi Üzerine Konferanslar bu eserler arasında yer almaktadır.

Eserlerinin yanında, Fuat Sezgin'in uluslararası çeşitli akademilerde pek çok üyeliği bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Kahire Arap Dili Akademisi, Şam Arap Dili Akademisi, Fas Rabat Kraliyet Akademisi, Bağdat Arap Dili Akademisi, Türkiye Bilimler Akademisi şeref üyeliğidir. Fuat Sezgin'e İstanbul Üniversitesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi, Kayseri Erciyes Üniversitesi ve tarafından fahri doktora unvanı verilmiştir. Ayrıca kendisi Kral Faysal İslami İlimler Ödülü, Frankfurt am Main Goethe Plaketi, Almanya Birinci Derece Federal Hizmet Madalyası, Almanya Üstün Hizmet Madalyası, İran İslami Bilimler Kitap Ödülü, Hessen Kültür Ödülü ve T.C. Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü gibi çok sayıda önemli ödül ve nişana layık görülmüştür. Bunların dışında, Fuat Sezgin öncülüğünde kurulan İstanbul İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi, üstün nitelikli eser ve ortaya konan özgün çalışmalardan dolayı kurum statüsünde Kültür ve Turizm Bakanlığı 2016 Özel Ödülü'nü almıştır.

Yazıyı Sezgin'in öğrencilerle gerçekleştirdiği bir söyleşiden alıntıyla noktalamak istiyorum: "Elimden geldiği kadar çok çalışıyorum, birçok kitaplar keşfediyorum, onların da bulamadığı kitapları, ama hiçbir zaman kitabımda bilerek hata yapmadım. Hakikati hiçbir zaman bile bile zorlamadım. Arkamda birtakım hatalar bırakmaya çalışmadım. Bunu size garanti ederim, bilime sadık kaldım."

KAYNAKLAR

- "6 Mayıs 2016 Prof. Dr. Fuat Sezgin-Öğrencilerle Söyleşi." <https://dergipark.org.tr/download/issue-file/5825>.
- Arslan, Taha Yasin. "İslâm Araştırmalarına Adanan Bir Asırlık Hayat: Fuat Sezgin (1924-2018)." *İslâm Araştırmaları Dergisi* 41 (2019): 201-205.
- Dere, Ali (2018). "Mehmet Fuat Sezgin Hoca'nın Ankara İlahiyat Yılları: Sezgin ve Fakültenin Müşterek Tarihinden Bir Kesit." *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 59 (2018/2): 221-50.
- Ekici, Aybüke. "Tarihi Uyanışın Mimarı: Prof. Dr. Fuat Sezgin." Genç Hukukçular Hukuk Okumaları, ed. Muharrem Balcı. İstanbul: Matbaa Basım, 2013.

- Fuat Sezgin ile “Bilim Tarihi” Üzerine. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* 4 (2004): 355-70
- “Fuat Sezgin’e Vefa Dergisi.” (Mayıs 2019)
- Hansu, Hüseyin. “Kitap Değerlendirmesi, Fuat Sezgin: Arap – İslâm Bilimleri Tarihi I, İstanbul: Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi Araştırmaları Vakfı Yayınları 2015, XIII + 1072 sayfa.” *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 34 (2016): 221-28.
- Hansu, Hüseyin. “Mehmet Fuat Sezgin’in Aile Çevresi ve Türkiye’deki Akademik Serüveni.” *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 60 (2019/1): 185-205.
- Turan, Sefer. *Bilimler Tarihçisi Fuat Sezgin*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2010.
- Mücahit, Türetken. “Bilimler tarihinin zirvesi: Fuat Sezgin.” <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/bilimler-tarihinin-zirvesi-fuat-sezgin/1519473> (erş. trh. 30.06.2019)
- “Prof. Dr. Fuat Sezgin’in Öncülüğündeki Kuruluşlar.” <http://www.ibtav.org/sayfa/2/onculugundeki-kuruluslar>
- “Prof. Dr. Fuat Sezgin’in kızı Hilal Sezgin babasını anlattı.” <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/prof-dr-fuat-sezginin-kizi-hilal-sezgin-babasini-anlatti/1192444> (erş. trh. 01.07.2018).
- Yeşil, Ümmügülsüm. “Prof. Dr. Fuat SEZGİN (24 Ekim 1924-30 Haziran 2018).” *Hadis Tetkikleri Dergisi* 17 (2019/1): 171-76.
- Yücel, Doğanhan Murat. “İslam Bilim Tarihçiliğinin Kalbi: Fuat Sezgin.” *EBA-BİL- Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Müdürlüğü Eğitim Bilişim Ağı Dergisi* 4 (2018): 64-67.

İSLAM'DA BİLİM VE TEKNİK

CİLT I

ARAP - İSLAM BİLİMLERİ TARİHİNE GİRİŞ

FUAT SEZGİN

Türkiye Bilimler Akademisi Adına
Çeviren: Abdurrahman Aliy
Yayına Hazırlayanlar: Hayri Kaplan, Abdurrahman Aliy,
Eckhard Neubauer'in katkılarıyla

TÜRKİYE BİLİMLER AKADEMİSİ

PROF. DR. FUAT SEZGİN İSLAM BİLİM TARİHİ ARAŞTIRMALARI VAKFI

İKTİLLİ ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ

